

Nr 172

Av herr Nilsson, Ferdinand, *angående viss rätt till ersättning för kostnader i anledning av ifrågasatt expropriation.*

Enligt 67 § i lag om expropriation är den som genom expropriation förvärvar annans fasta egendom pliktig att i den mån ej annat föränledes av i 18 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken stadgas ersätta motparten hans kostnader för expropriationsmålet, vid expropriationsersättningens fördelning och eljest i anledning av expropriationen.

I rättegångsbalken 6 § säges: »Har part genom att utebliva från rätten eller ej iakttaga föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påstående eller invändning, som han insett eller bort inse sakna fog, eller annorledes genom vårdslöshet eller försummelse föränlett uppskov i målet eller eljest vållat kostnad för motparten, vare han skyldig att ersätta sådan kostnad, huru rättegångskostnaderna i övrigt är att bära».

I 8 § av rättegångsbalken stadgas: »Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud och biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidspillan i anledning av rättegången».

Varje expropriationsmål torde föregås av förhandlingar mellan parterna. Detta är värdefullt och därigenom uppnås oftast att överenskommelse kan träffas mellan parterna utan större kostnader och tidspillan. Det framhålles även av de som i samband härmed har att företräda allmänintresset att enbart existensen av expropriationsmöjligheter i hög grad underlättar uppgörelser.

I den mån som emellertid den som åberopar expropriationsmöjligheten icke genom förhandlingar har uppnått önskat resultat har han att hos Konungen begära expropriationsrätt. När Konungen medger sådan rätt utsättes viss tid, inom vilken den som erhållit expropriationsrätten skall fullfölja frågan genom ansökan om stämning till domstol. Sådan tid brukar vanligen vara ett år. Om inom denna tid stämning ej sökes upphör den sökta expropriationsrätten.

I flertalet fall medför redan de förberedande förhandlingarna, då expropriationshotet framföres eller antydes, hos den därför utsatte betydande irritation. Han ser sig hotad till sin lagfångna egendom och känner ofta en stor osäkerhet i fråga om vilken ersättning han kan få. Många gånger ökas denna ovisshet av kännedom om fall då ersättningen av den enskilde bedömts

som alldeles för låg. Å andra sidan har han väl hört talas om andra fall då tack vare sakkunnig hjälp ersättningen blivit bättre. Han är också medveten om att han redan vid de förberedande förhandlingarna är i behov av stöd av expertis, som kan bedöma hur det kan komma att gå om uppgörelse icke sker utan lagen får ha sin gång. Medverkande vid valet av kostsam rättshjälp är kanske också medvetandet, att han, när det går till process, kan få ersättning för kostnaderna av den som attackerar hans äganderätt. Bidragande orsak till att han vill ha sina värderingsutredningar klara i tid kan även vara att han inför bestämmelserna i rättegångsbalken § 6 inte vill låta det ankomma på sig att förhåla ärendet utan tvärtom önskar ett snabbt avgörande i en för honom betydelsefull sak.

Därvid lär det emellanåt inträffa att den som avser att förvärva, ev. genom expropriation, får del av motpartens värdering och kanske därav betages lusten att betala vad han lagligen skulle, om ärendet haft sin gång. I de fall då det gäller mindre, men för ägaren betydelsefulla värden, kan sökanden möjligen finna att de kostnader som varit förenade med försvaret av dens rätt som hotas av expropriationen, ej står i proportion till vad sökanden ur de intressens synpunkt som han har att företräda anser sig kunna betala. Sökanden kan då återkalla sin framställning eller helt enkelt låta den fastställda fristen gå ut utan att begära stämning i målet.

Detta må ur sökandens synpunkt vara hur naturligt som helst. Den som utsatts för hotet att på för honom okända villkor fränhändas sin egendom och därför föranletts till kostnader för att värna sin rätt står då utan rätt till ersättning för sina kostnader. Detta är en för rättskänslan stötande konsekvens som ej kan vara värdigt ett rättssamhälle.

Därför hemställs,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag avseende att trygga den enskildes rätt att erhålla ersättning för kostnader som åsamkas honom av hot om expropriation även om detta hot icke leder till rättegång.

Stockholm den 26 januari 1959

Ferdinand Nilsson